

РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА CAMEL ЯК ІНСТРУМЕНТ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКУ

КОЛОДІЗЄВ О. М.

доктор економічних наук

ПОПОВ І. І.

Харків

Банківська система України в умовах сучасності та наявності кризових ситуацій залишається однією з найбільш важливих складових економічної системи України. Сьогодні українські банки здійснюють свою діяльність в умовах підвищеного ризику. Однією з причин такого становища є той факт, що саме банки не завжди адекватно оцінюють свій фінансовий стан, а також реалізують заходи щодо забезпечення своєї стабільності, а також надійності вкладів своїх клієнтів.

Забезпечення фінансової стабільності – одна з найбільш актуальних проблем сучасної світової економіки. Особливо гостро дана проблема постала в умовах посилення глобалізаційних процесів та інтеграції світової економіки і світових фінансових ринків. У таких умовах розвитку з боку керівництва й менеджерів банків найбільшою увагою повинна користуватись достовірна оцінка результатів діяльності банків, що, у свою чергу, дозволило б їм виявляти й усувати основні недоліки у роботі банків.

Дослідженням питань сутності фінансової стабільності банків присвячено праці вітчизняних та іноземних учених, таких як: Е. Альтман, Р. Байгель, У. Бівер, О. Бутенко, А. Гальчинський та ін., але в їх працях не було визначено основні переваги використання рейтингових оцінок CAMEL в умовах здійснення сучасної банківської діяльності.

Метою статті є обґрунтування теоретичних положень і вдосконалення методичного інструментарію щодо рейтингового оцінювання банків на основі рей-

тингових оцінок CAMEL як основного елементу системи рейтингового управління, а також розробка рекомендацій щодо удосконалення підходів до використання рейтингових оцінок CAMEL при оцінці результатів діяльності банку.

Для прийняття економічно обґрунтованих рішень щодо здійснення банківських операцій як приватні особи, так й самі банки потребують об'єктивної інформації про фінансовий стан банків-партнерів. Для забезпечення цієї вимоги потрібна достовірна інформація у вигляді рейтингів, що присвоюються банкам рейтинговими агенціями. Такі рейтинги надають можливість користувачеві такого інструментарію здійснювати порівняльну оцінку банків без проведення аналізу їх фінансового стану. Історія свідчить про те, що перші рейтинги банків з'явилися в США. Це було пов'язано із включенням таких банківських інструментів, як векселі та інші цінні папери (деривативів) в розряд ринкових. Перший рейтинг був опублікований у 1973 р. агенцією Moody's, а згодом й рейтинг агенції Standart & Poog. Слід зазначити, що в Україні ринок рейтингових послуг почав розвиватися після прийняття у 2004 році Концепції створення системи рейтингової оцінки регіонів, галузей національної економіки та суб'єктів господарювання [1].

Основний принцип формування рейтингу полягає у визначенні стану конкретного учасника ринку серед позицій йому подібних за допомогою, у певний спосіб обробленої, інформації. У суспільстві з ринковою економікою банківський рейтинг – це демонстраційний інструмент інвестиційної привабливості банку через уміння його колективу професійно і прибутково працювати у фінансовій сфері. Банки аналізуються з трьох позицій: кредитоспроможності, інвестиційної надійності для потенційних покупців акцій банку та страхової надійності для корпорацій зі страхування депозитів та ризиків банку.

Методика обробки інформації для визначення рейтингу є професійною таємницею рейтингових агенцій. Інформація, що надходить, піддається опрацюванню, формалізується і перетворюється в групу показників. Найбільш розповсюдженою вважається система рейтингових оцінок CAMEL, структурну декомпозицію якої представлено на рис. 1.

основою для прийняття управлінських рішень менеджерами банку.

Системи і методи контролю забезпечують ефективне дотримання основних напрямів політики банку. Керівництво банку також підлягає оцінці з позиції дотримання банком установлених законів і правил.

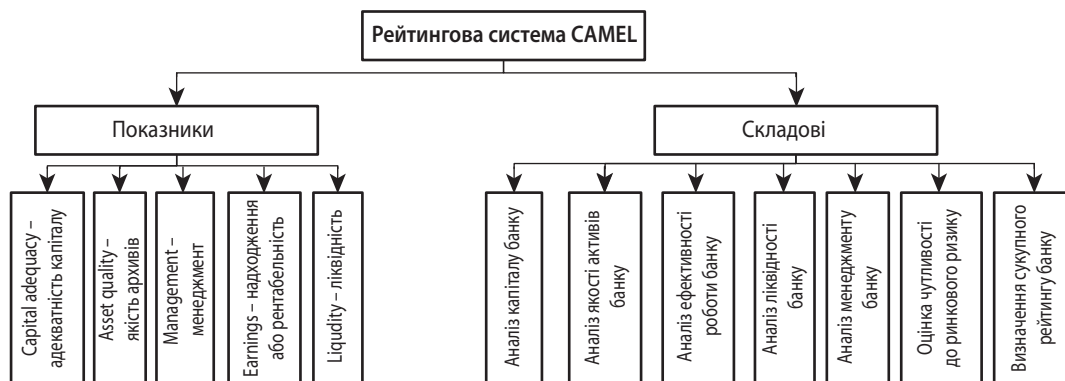

Рис. 1. Структурна декомпозиція рейтингової системи CAMEL

З урахуванням вітчизняної специфіки деякі компоненти CAMEL можна оцінити за даними офіційної звітності, наданої в НБУ, а інші вимагають проведення додаткових перевірок на місцях для отримання споживачами інформації більш точної оцінки. Тому оцінка банку за системою CAMEL є безперервним процесом.

Відповідно до функції фінансів фахівці розглядають капітал як основний засіб захисту коштів вкладників. Доцільно зауважити, що банк із міцним капіталом може витримати значні втрати без ризику для вкладів клієнтів. Для оцінки достатності капіталу використовують коефіцієнтний аналіз. Під час розрахунку коефіцієнтів виходять з поняття «капітал», який складається з: оплаченої частини акціонерного капіталу, нерозподіленого прибутку, а також загальних або передбачених законом резервів.

Одним із напрямів банківського нагляду є визначення якості активів, що передбачає виявлення в їх загальному портфелі таких, які не можуть бути стягнені або реальна вартість яких є нижчою зазначеної в звітності. Для цього банком здійснюється ряд заходів (рис. 2).

Четвертим компонентом системи CAMEL є підсистема оцінки надходжень банку. Банком необхідно бути прибутковими для задоволення вимог щодо збільшення свого капіталу. Незважаючи на те, що капітал банку може прирости із зовнішніх джерел, значна його частина надходить за рахунок прибутків. Ці надходження являють собою цінність тоді, коли вони не витрачаються, а капіталізуються. Адаже банк, що виплачує велику частину прибутку у вигляді дивідендів своїм акціонерам, не збільшує рівень свого капіталу. Обсяги надходжень можна розрахувати кількісно через розрахунок рентабельності банку.

Завершальним компонентом оцінки системи CAMEL є підсистема оцінки рівня ліквідності. Важливо пам'ятати, що для управління ліквідністю банк повинен виконувати свої зобов'язання, не маючи при цьому втрат. Банки повинні мати в розпорядженні ліквідні активи, які легко можуть бути конвертовані в наявні кошти, або вміти оперативно залучати кошти на першу вимогу для того, щоб виконати свої зобов'язання.

Рис. 2. Заходи, спрямовані на визначення якості активів банку

Третім компонентом системи CAMEL є підсистема управління, яку оцінюють в останню чергу, оскільки при цьому звертають увагу і узагальнюють інші важливі компоненти аналізу.

Оцінювати дієвість підсистеми управління починають з вивчення ефективності роботи банку, що базується на врахуванні адекватного розміру капіталу, достатньої якості активів, належного рівня ліквідності. Не менш важливо проаналізувати обрану банківську політику, яка визначає напрями банківської діяльності і є

важливе місце в оцінці фінансової стабільності банку посідають рейтингові оцінки менеджменту банку та сукупний рейтинг банку, визначення якого має бути обґрунтованим і враховувати основні фактори, що відображені при отриманні рейтингових оцінок за всіма компонентами. При цьому аналізується, скільки компонентів мають однакову рейтингову оцінку. Комплексна рейтингова оцінка виставляється за рейтинговою оцінкою, що зустрічається найчастіше. Сукупний рейтинг визначається на підставі рейтингових оцінок за кожним

із шістьох компонентів за п'ятибальною шкалою та в результаті присуджується оцінка: сильний, задовільний, посередній, граничний, незадовільний (рис. 3) [2].

ВИСНОВКИ

Одним із методів оцінки фінансової стабільності є рейтинги, які відображають реальну картину рівня фінансової стабільності банку. Найбільш прозорою рейтинговою системою є рейтингова система CAMEL, до складу якої входять підсистеми аналізу капіталу банку, якості його активів, ефективності роботи, ліквідності та чутливості до ринкового ризику. Тому, з точки зору авторів, доцільним оцінювати стан фінансової стабільності банку саме на основі інструменту CAMEL. Це надасть можливість відобразити позитивні й негативні риси кожної з банківських установ, які складають банківську систему України та сформулювати умови для спрямування банків-

ського сектору на шлях оздоровлення, прозорого функціонування та стабільного розвитку. Класифікація банків України за значеннями рейтингу їх фінансової стійкості дозволить підвищити рівень прозорості функціонування банківської системи, сприятиме зростанню конкурентоспроможності банків та розширенню їх клієнтської бази. Реалізація такого підходу відповідає Базельським принципам щодо подання офіційної інформації про результати діяльності банків на етапі функціонування світової економіки в умовах недостатності інформації. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Лаврушин О. И. Управление деятельностью коммерческого банка / О. И. Лаврушин. – М. : Юристъ, 2002. – 688 с.
2. Аналіз банківської діяльності / М. Д. Алексеєнко, А. М. Герасимович, І. М. Парасій-Вергуненко та ін. ; під ред. А. М. Герасимовича. – К. : КНЕУ, 2004. – 599 с.